

Een boom bij een rivier

Pol Van Damme

**EEN BOOM
BIJ EEN RIVIER**

historische roman waarin een boom bij een rivier getuige is
van dromen en daden die een nieuwe gemeente vorm geven

© 2025: Pol Van Damme

Omslagontwerp: Pol Van Damme (beelden gegenereerd met OpenAI)

Vormgeving: Pol Van Damme

Productie: Bookmundo

Drukwerk: Printforce, Nederland

ISBN: 978-94-0384-903-4

Wettelijk Depot: D/2025/Pol Van Damme, uitgever

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

Opgedragen aan de vele mensen met wie ik gedurende bijna veertig jaar in Boom heb mogen samenwerken - in verenigingen en bestuursraden – en van wie ik zoveel heb geleerd, over de wereld dicht bij ons en die verder weg.

En natuurlijk een welgemeende dank aan mijn proeflezers Tanith, Joris en Shanda.

Historische toelichting	9
PROLOOG	
I Een korte rivier	15
II Een Keltische ringwal	19
III Een naamloze nederzetting	25
DEEL I	
1 De modderige weg	35
2 Het ritme van de rivier	51
3 De familie van de wevers	69
DEEL II	
4 Een cirkel van stenen	89
5 Vieringen bij de boom	105
6 Een kapel van hout en steen	121
DEEL III	
7 Een droom over klei	139
8 Het jaar van de overstroming	155
9 Stenen voor een abdij	171
DEEL IV	
10 Het feest van de langste dag	189
11 De eerste marktdag	205
12 Een jonge schrijver	221
EPILOOG	
Wortels in het water	243
Annexen	
1 Kaart van de loop van de Rupel	253
2 Lijst romanpersonages	254
3 Verklarende woordenlijst	256
Over feit en fictie	261

Historische toelichting

De feiten en gebeurtenissen die in dit boek tot leven komen, zijn gebaseerd op de schaarse historische informatie die te vinden is. Tegelijk moeten ze ook worden gezien in het licht van de uiterst beperkte bronnen over deze periode (de Middeleeuwen).

Omdat er zo weinig primaire bronnen beschikbaar zijn, heb ik me vaak moeten beroepen op logische aannames en geïnformeerde veronderstellingen. Deze zijn geïnspireerd door vergelijkbare ontwikkelingen in gelijkaardige regio's in Vlaanderen, zoals gebieden met dezelfde kleigrond of langs kleine rivieren die vergelijkbare omgevingen en uitdagingen boden. Mijn doel was om de sfeer en het landschap van de beschreven periode zo getrouw mogelijk te reconstrueren, met respect voor de historische context, maar zonder te pretenderen een exacte weergave van de werkelijke gebeurtenissen en omgeving te geven.

De personages, scènes en verhaallijnen zijn in veel gevallen het resultaat van een samenspel tussen historische feiten, veronderstellingen en mijn eigen verbeelding. Waar de feiten onduidelijk of onzeker zijn, heb ik geprobeerd zelf een geloofwaardig en meeslepend narratief te creëren, dat trouw blijft aan de geest van de tijd.

Deze roman biedt dus een interpretatie van het verleden, opgebouwd met zorg en respect voor de geschiedenis, maar zonder de ambitie om de absolute waarheid te presenteren. Mijn hoop is dat dit verhaal een levendig en betekenisvol beeld geeft van een verloren wereld, gezien door de ogen van zij die erin

leefden, ook al moeten we aanvaarden dat een groot deel van hun leven voorgoed verloren is gegaan in de nevelen van de tijd.

Een overzicht van de historische mijlpalen in de ontwikkeling van Boom tijdens de prehistorie en de middeleeuwen, samen met mijn aannames daaromtrent, is achteraan in dit boek opgenomen onder de titel “Over feit en fictie”, voor de geïnteresseerde lezer.

PROLOOG

I

Een korte rivier

450 v.C.

De korte rivier, een kalme stroom van slechts twaalf slingerende kilometers, was een plek waar de polsslag van het land zachtjes klopte op het ritme van het water. Het was geen rivier van grandeur of donderend water, maar van stille volharding; een zilveren lint geweven door de contouren van het land, bewegend met de constante adem van een wereld die zowel stilte als storm kende. Ondiep en breed kronkelde hij in een ongehaast ritme, zijn oppervlak glinsterend als gepolijst metaal onder een hemel die eeuwig leek te zweven tussen schemering en dageraad. Het licht leek hier nooit hard, slechts diffuus en zacht, alsof de tijd zelf vertraagde om zich aan te passen aan het tempo van de stroming.

Dit was een getijdenrivier, een die niet alleen bij het land hoorde, maar evenveel van zijn aard te danken had aan de aantrekkingskracht van de verre zee. Ze was een schepsel van beide werelden - aarde en zout, modder en pekkel. Twee keer per dag trok het water zich terug alsof het de adem inhield en onthulde de glinsterende moddervlakten eronder. De vlaktes strekten zich kaal en open uit onder het waakzame oog van de hemel, blootgesteld aan de streling van de wind en de zachte warmte van de zon. Dan ademde de rivier weer uit en kwam het water terug, langzaam zwellend, de oevers omarmend en opnieuw bedekkend wat was onthuld. De schorren en het riet lagen laag langs de randen, geduldig en onaangetast door de meeste

getijden. Ze boden weerstand aan het oprukkende water, behalve bij springtij, wanneer ze zich overgaven aan de volle adem van de maan.

Op de linkeroever ging het land over in een uitgestrekt doolhof van veenrijke moerassen, een ongerepte wildernis waar de dialoog tussen aarde en water eindeloos was. De grond voelde er zacht en sponsachtig, een getuigenis van eeuwen van groei en verval. De lucht droeg een geur van vochtige aarde en vergeten wortels, van met mos bedekt hout dat uiteenviel in geheime hoeken. De wind bewoog het riet en deed het wiegen in golven, een dans die geen muziek kende behalve het gefluister van een briesje en het roepen van vogels.

In het struikgewas schoten kleine zangvogels heen en weer, hun nesten diep verborgen, hun melodieën als zilveren draden in de ochtendmist. Maar ondanks hun gezang was het de diepe stilte van het moeras die het luidst sprak. Het was een plek van diepe vrede, een stilte van luisteren, waar de tijd kabbelde als het water zelf, langzaam, geduldig, eeuwig.

Op de oever aan de overkant was het verhaal anders, maar niet minder poëtisch. De rechteroever was vruchtbaar en breed, een canvas van potentieel onder de open hemel. De grond was rijk en donker, gevuld met de belofte van wat nog komen zou. Nog onaangeroerd, ongeschonden door ploeg of mens: geen velden met graan, geen hutjes onder rieten daken. Toch hing in die stilte verwachting, een gevoel dat iets naderde.

Het land leek de stroming met aandachtige ogen te volgen, de getijden observerend alsof het luisterde naar een teken. Het was een ruimte in ademloze pauze, een toekomst die nog niet geschreven was, maar al murmelde onder de oppervlakte.

Ondanks haar kortheid was deze rivier een levensader, een draad die zee met aarde en verleden met toekomst verbond. Ze was zowel grens als band, markering én verbinding. Tijd werd hier niet gemeten met klokken of kalenders, maar met de cycli van het water: stijgende deining, dalende stilte, veranderend licht.

En onder dit alles, onder de zilveren glans van het oppervlak schuilde een verhaal dat nog verteld moest worden. In de schaduw van deze oeroude rivier begonnen de eerste woorden van dat verhaal te klinken, zacht als het geluid van water tegen steen, oeroud als de maan die het tij trok, en rustig als de adem van het land zelf.

In de seizoenen die volgden, zou het water blijven fluisteren. En ergens, landinwaarts, zou iemand luisteren.

II

Een Keltische ringwal

400 v.C.

In het hart van het land, aan de voet van de oude ringwal van Druonmagos, leek de wereld de adem in te houden. De wind waaide gestaag uit het noorden en voerde de kou van de komende seizoenen met zich mee, maar de zon wierp nog steeds een warme gloed op de aarde. Schaduwen strekten zich lang en goudkleurig uit over de velden, terwijl hoog daarboven een eenzame havik lui cirkelde. Vanaf de hoge, aarden wallen konden de inwoners van Druonmagos uitkijken over de eindeloze uitgestrektheid van velden en bossen, een lappendeken van gewassen en weilanden.

De ringwal, gladgeschuurd door de jaren en hier en daar opgeknapt met nieuwe aarde en hout, was generaties lang een plek van beschutting en kracht geweest. De cirkelvormige omhelzing had zowel vreugde als verdriet, oogst en hongersnood meegemaakt. Maar voor Branoc, een jonge boer, voelde het te stil, te geworteld in een tijd en plaats die hem niet langer aanspraken.

Branoc stond onder de brede eik aan de rand van zijn kleine boerderij, op de grens waar akkerland en wilde weide samenkwamen. De geur van vers gekapt hout hing in zijn kleren en vermengde zich met de frisheid van de herfst. Zijn handen, eeltig en sterk door het jarenlange bewerken van weerbarstige aarde en het vastbinden van hekpalen, rustten tegen de ruwe schors van de boom.

Op een afstand bewoog zijn familie zich als zachte golven... voorbereidend, inpakkend, sorterend. De gestalte van zijn vrouw boog zich over een bundel gereedschap. Zijn zoon joeg een kip na over het erf. Zijn dochter neuriede terwijl ze een touw oprolde.

Branoc richtte zijn blik op de horizon, waar het land in een ondiepe vallei overging. Zijn gedachten liepen enkele dagen vooruit, naar de kleine rivier die rustig door onontgonnen land slingerde, geflankeerd door wilgen en riet. Die rivier had tot hem gesproken op een manier die de velden van Druonmagos nooit zouden kunnen. Toen hij haar voor het eerst vond, alleen en op zoek naar iets naamloos, was het alsof de aarde zelf had uitgeademd en iets onthuld had wat vergeten maar niet verloren was. De grond voelde er levend, leemachtig en donker van belofte. De wind droeg er de geur van mos, water en iets oerouds met zich mee. Het was niet zomaar een plek; het was een nieuw begin.

Hij zag het weer voor zich: de flauwe bocht in de rivier, de vruchtbare rechteroever, de open plek waar zonlicht door elzenbladeren filterde, het zachte gekabbel van de stroming, een slaapliedje voor onuitgesproken dromen. Daar zouden zijn kinderen, Lughan en Lira, sterk en vrij kunnen opgroeien, op blote voeten door wild gras rennen en met hun eigen handen bouwen in plaats van het ommuurde leven van hun voorgangers te erven.

Adwen, zijn vrouw, bewoog zich doelbewust naast hem. Haar armen waren vol en haar blik vastberaden, een blik die alleen jaren van partnerschap mogelijk maken. Haar ogen, donker als

kastanjeschors, straalden tegelijk bezorgdheid en overtuiging uit. Ze kende de rusteloosheid die in Branoc leefde; ze had die gezien sinds hun eerste ontmoeting, een gloed die met elk seizoen helderder was gaan branden. Ze stelde hem nooit in vraag, niet omdat ze geen angst kende maar uit begrip: hun leven moest veranderen om hun wortels dieper te laten groeien. Haar handen bewogen over hun weinige bezittingen, zorgvuldig gevouwen linnengoed, gereedschap dat ze van haar moeder had geërfd, aarden potten die nog naar kruiden roken. Dit waren de dingen die ze mee zouden nemen naar het onbekende. Geen rijkdom, geen zekerheid... maar genoeg. Genoeg om opnieuw te beginnen.

Ze sprak haar zorgen niet uit, maar ze waren dichtbij. De overkant van de rivier was woest, ongerept, onbekend. Er zouden beesten zijn. Honger, misschien. Toch wist ze dat dit het pad was dat ze samen moesten gaan, want het was het pad dat haar man had gekozen. En ze vertrouwde hem. Ze had Branoc gezien met zijn handen in de aarde, had hem zelfs uit hardnekkige klei leven zien lokken. Als iemand leven uit ruw land kon scheppen, was hij het. Waar hij zou gaan, zou zij volgen.

Lughan, hun zoon, rende tussen hen in, zijn haar in de war en zijn wangen rood. Zijn lach sneed door de zware lucht als vogelgezang. Hij was zeven zomers oud, een en al ledematen en nieuwsgierigheid. De gedachte om de ringwal te verlaten maakte hem niet bang; het wond hem op. Hij droomde niet van muren, maar van rivieren, wilde honden en avonturen voorbij de grenzen van zijn kleine wereld. Hij zwaaide met een stok als een dolk en riep dat hij de nieuwe boerderij zou beschermen tegen

monsters. Branoc grinnikte en boog voorover om zijn haar te ordenen. “Dan kun je die dolk maar beter slijpen, krijger,” zei hij.

Lira, pas vijf maar al oplettend, sjokte achter haar moeder aan. Ze was stiller dan haar broer, maar niet minder nieuwsgierig. Ze knielde langs het pad en tekende met een takje patronen in het stof: bomen, water, sterren, visioenen van een wereld die ze nog niet had gezien, maar al kende. Ze sprak weinig, maar haar ogen straalden wanneer Branoc over de rivier sprak. Ze fantaseerde over het kolkende water, de gladde stenen, het riet dat zong in de wind. Voor haar was de rivier niet zomaar een plek, maar een belofte.

En dan, terwijl de zon zakte en het licht koperkleurig werd, verzamelde de familie wat ze konden dragen en vertrok. De oude ringwal vervaagde langzaam terwijl ze hun reis naar de rivier begonnen. De bekende paden lagen achter hen; voor hen lag het onbekende, een land vol belofte en gevaar. De wind draaide, het hoge gras rimpelde onder hun voeten toen ze de grens overstaken tussen het oude en het nieuwe, tussen wat geweest was en wat nog moest komen.

Branocs geest was vastberaden, maar zijn hart voelde een stille pijn. Hij wist dat het verlaten van Druonmagos meer betekende dan zijn gezin van de ene plek naar een andere brengen. Het was het afsluiten van een hoofdstuk en het begin van een nieuw. Het land van hun voorouders bleef achter, maar de rechteroever van het riviertje riep hen naar de toekomst.

De reis zou lang zijn, en er zouden momenten van twijfel komen. Toch wist Branoc diep vanbinnen dat dit de juiste weg was. De

belofte van vruchtbare aarde, de overvloed van de rivier, de mogelijkheid van een nieuw leven - alles trok hem verder.

Hij had het in zijn dromen gezien, en met elke stap verder weg van Druonmagos wist hij zekerder dat dit nieuwe land het land van zijn kinderen zou zijn. Hun erfenis. Het land waar hun namen in de grond gegrift zouden staan, zoals de rivier haar weg door het landschap sneed, de tijd markerend met haar stroming. Zo trokken ze verder, een klein gezin, verbonden door een gedeelde visie op een ongeschreven toekomst. De ringwal was nu een schaduw achter hen; voor hen lag de belofte van het riviertje, het water ondiep en koel, de oevers rijk aan mogelijkheden.

Het land riep, en zij antwoordden.

III

Een naamloze nederzetting

350 v.C.

Lang voordat wegen geplaveid waren, voordat ijzeren wielen over stenen raasden, voordat kerkklokken de gelovigen tot gebed riepen, was er alleen water, wind en de wil om te volharden.

De rivier, ooit een verre belofte, was nu een constante metgezel; haar trage, glinsterende loop strekte zich uit onder de open hemel, haar ritme verweven in de botten van de mensen. Ze stroomde door hun leven als het bloed in hun aderen.

Vijftig jaar was het geleden dat Branoc zijn gezin wegleidde van de ringwal van Druonmagos. Het land had de seizoenen traag zien komen en gaan, elk jaar een draad geweven in het patroon van een nieuw leven, nu stevig geworteld aan de rechteroever van de rivier. Wat begonnen was als een gefluisterde droom tussen riet en wind, was uitgroeid tot een levende gemeenschap: een kleine, naamloze nederzetting genesteld in de omhelzing van de aarde.

Boven de flauwe bocht in de rivier, waar het land licht omhoogliep, stonden een paar ronde hutten dicht opeen. Gevlochten van wilgentakken en met klei bestreken, klampten ze zich vast aan de aarde alsof ze geworteld waren met een diepe, voorouderlijke behoefte. Hun rieten daken hadden de seizoenen doorstaan, bijna bezweken onder het gebeuk van jaarlijkse stormen, maar ze hielden stand. Rook steeg traag op uit lage schoorstenen; in de koude lucht hing een geur van hout

en turf. Achter gevlochten hekken knorden varkens, terwijl het geblaat van schapen zich vermengde met het onbezorgde gelach van kinderen. Het ritmische geluid van houten gereedschap - ploegen die aarde schraapten, hamers die manden vormden - was de hartslag van dit plekje.

Het was geen dorp, zelfs geen gehucht, maar gewoon een begin. Een zaadje in vruchtbare grond, geplant door mensen die leefden op het ritme van de seizoenen en de getijden. Verwantschap en gewoonte bepaalden hun dagen; het land vormde hen zoals zij het land vormden.

Hier bloeide langs de rivieroever de clan van Corvos, zoon van Lughan en oudste van de vissers.

“Rustig maar,” mompelde Corvos, nauwelijks luider dan de wind. Het net trok terug, zwaar van zilveren leven. Hij plantte zijn voeten steviger in de modder en haalde uit; het water klotste tegen zijn dijen. Een vis sprong op in een korte boog, en hij glimlachte. “Probeer je me nog steeds te snel af te zijn?”

Een meeuw krijste boven hem, laag cirkelend. Corvos keek omhoog, zijn ogen vernauwden zich. “Jij krijgt je deel wel.”

Hij verlegde zijn greep en trok opnieuw; zijn handen, eeltig en geoefend, trokken met een weloverwogen beweging. De rivier gaf, en hij nam - maar altijd met respect.

Achter hem klonk het geroep van spelende kinderen.

“Da! Kijk! Een kikker!”

Corvos draaide zich niet om. “Laat hem met rust, tenzij hij zelf in de stoofpot springt.”

Vanuit de hut keek zijn vrouw Aernia even op, maar haar handen bleven werken. Klei krulde onder haar vingers. Ze drukte haar

duim in de rand van een pot en liet een spiraal ontstaan. “Maak hem niet bang, Nantos,” riep ze. “Kikkers houden de muggen weg.”

“Ooh,” zuchtte het kind.

“Je mag hem wel een naam geven.”

Nantos klaarde op. “Modderstaart!” Aernia lachte kort en hervatte haar werk. Het vuur knetterde; schaduwen dansten over de muren. Ze keek even naar de deuropening, ving het licht en de stemmen daarachter.

Haar vingers tekenden patronen als stromingen en vogelsporen.

“Let op de kleintjes, Bricta,” zei ze zonder nog te kijken.

“Doe ik,” kwam het half-ware antwoord.

Ze boog zich dichterbij het vuur. De hitte kleurde haar wangen en het licht glinsterde in haar ogen terwijl ze de pot verder afwerkte.

Hun zoon Belomaros, net twintig, hurkte in het ondiepe water en weefde wilgentakken tot de ribben van een fuik.

“Hier is de bocht die ze gaan nemen,” zei hij tegen zijn zoon, die toekeek. Hij neuriede een melodie, iets wat hij zich half herinnerde van zijn grootmoeder.

“Waarom zing je?” vroeg Nantos.

“Om de rivier gerust te stellen,” antwoordde Belomaros met een glimlach.

Aan de oever zat de oude Senella met gekruiste armen en zei niets. Toen hij de fuik optilde, vol glinsterende vis, knikte ze slechts. Belomaros juichte niet; hij legde zijn hand op het vlechtwerk. “Ze gaven zichzelf,” mompelde hij. “Dat is het belangrijkste.”